

Czy jadasz czasem pyry z gziem na obiad? Robisz zakupy na osiedlowym rynku? 11 listopada chodzisz na Imieniny ulicy św. Marcin i zajądasz się głównie rogalami? A może raczej dusisz niż naciskasz? Jeśli choć raz odpowiedziałeś „tak”, to wiesz, że jesteś depozytariuszem niematerialnego dziedzictwa Poznania.

Jest ono niezmiernie bogate. To zwyczaje, umiejętności, wiedza, tradycje, obrzędy, opowieści, muzyka, język i codzienne praktyki przekazywane z pokolenia na pokolenie. Zapraszamy do spacerowania Traktem Królewsko-Cesarskim i odkrywania na nowo znanych miejsc, tym razem poprzez powiązania z przejawami poznańskiego dziedzictwa niematerialnego. Każdy znajdzie tu coś dla siebie – zarówno „echt Poznaniok” (prawdziwy Poznaniak), nowy mieszkaniec, jak i turysta ciekawy lokalnych „smaczków”.

1 OSTRÓW TUMSKI

Katedra to siedziba pierwszego polskiego biskupstwa, utworzonego w 968 roku. Choć bazylika na przestrzeni wieków zmieniała swoje oblicze, to trwał duch i tradycja tego miejsca. Ta wyjątkowa i szczególna wiąże się z faktem, że to nekropolia pierwszych władców Polski z dynastii Piastów. Ich imiona można odczytać na posadzce nawy głównej, a relikty ich grobowców odnaleźć w podziemiach. W Złotej Kaplicy – mauzoleum pierwszych Piastów – znajduje się sarkofag zawierający ich prochy oraz posąg Mieszka I i Bolesława Chrobrego. W katedrze odbywają się uroczystości związane ze świętem Chrztu Polski 14 kwietnia, coroczną listopadową mszą świętą w intencji królów i władców Polski spoczywających w katedrze czy wizytami głów państw goszczących w Poznaniu.

Patronami katedry, jak i miasta Poznania są św. św. Piotr i Paweł. W dzień wspomnienia apostołów (29 czerwca) w katedrze organizowana jest uroczysta msza święta, a arcybiskup wręcza odznaczenia „Wielce Zasłużony dla Archidiecezji Poznańskiej”.

Katedra jest też tradycyjnym miejscem zakończenia centralnej poznańskiej procesji Bożego Ciała, która rokrocznie gromadzi wielu uczestników i obserwatorów. Biorą w niej udział poznańscy Bambrzy, a także zespoły kontynuujące bogate tradycje chóralistyki poznańskiej i orkiestr dętych.

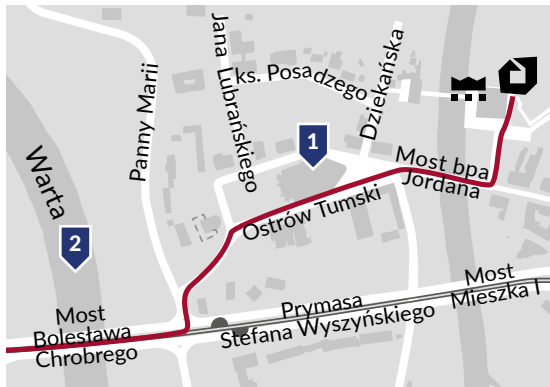
2 RZKA WARTA

Po wizycie w katedrze warto udać się nad Wartę i spojrzeć na miejsca związane z tradycjami nadwarciańskimi. Możemy tam spotkać trenujących wioślarzy lub kajakarzy (najstarsze kluby liczą ponad 100 lat!) czy plażujących mieszkańców.

Od 2016 roku w okolicach przesilenia letniego odbywa się na Warcie współczesna odsłona wianków – parada sobótkowa. Jej atrakcją są pływające załogi poznańskich osiedli, które prezentują instalacje czy żywe obrazy odwołujące się do dziedzictwa swoich firtli (dzielnic). Najlepiej ogląda się pływające jednostki z jednego z mostów, a największym aplauzem cieszą się instalacje świetlne, szczególnie efektowne po zmroku.

Dolina Warty to ważny element poznańskich klinów zieleni: miejskiego systemu przyrodniczego opisanego przez architekta i urbanistę Władysława Czarneckiego w latach 30. XX wieku. Ich znaczenie dla zdrowia w mieście jest nie do przecenienia: doprowadzają świeże powietrze do centrum, ochładzają je podczas upałów, utrzymują równowagę stosunków wodnych. Przez lata zapomniane, dziś zagościły w dokumentach miejskich, a przede wszystkim w świadomości mieszkańców. To jedne z ich ulubionych terenów do uprawiania sportu i rekreacji.

— oś Traktu Królewsko-Cesarskiego

3 ULICA WOŻNA

Ulica Woźna w Poznaniu w latach 70. XX wieku została przekształcona w pasaż dla rzemieślników i artystów. Do dziś funkcjonują tam historyczne i unikatowe pracownie, m.in. pracownia lutnicza rodziny Niewczyków. Od kilku pokoleń odnawiane są tu stare instrumenty mistrzowskie i budowane nowe. Działalność ta wpisuje się w tradycję wiolinistyczne Poznania.

Ich najbardziej znanym przejawem są prestiżowe konkursy: Międzynarodowy Konkurs Lutniczy (jeden z najstarszych na świecie), a także Międzynarodowy Konkurs Skrzypcowy im. Henryka Wieniawskiego (najstarszy na świecie).

Bogaty i wyjątkowy zbiór skrzypiec można obejrzeć w pobliskim Muzeum Instrumentów Muzycznych. Na jego ekspozycji znajdują się także dudy. To charakterystyczny dla Poznania i Wielkopolski instrument, który nadal rozbrzmiewa dzięki Kapeli Dudziarzy Wielkopolskich. Tradycje dudziarskie zostały wpisane na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa.

4 PLAC KOLEGIACKI

Idąc śladem dawnego poznańskiego rzemieślnika, warto wstąpić na Plac Kolegiacki, gdzie do końca XVIII wieku wznosiła się Kolegiata św. Marii Magdaleny, pierwsza poznańska fara.

Ku czci patronki w okolicach jej imienin (22 lipca) odbywa się tu festyn, podczas którego organizowany jest konkurs na najdłuższy warkocz.

Plac Kolegiacki jest związany także z poznańskim dziedzictwem Świętych Piotra i Pawła. Na dziedzińcu Urzędu Miasta Poznania można znaleźć herb miasta, na którym widnieją obaj patroni. W dniu Imienin Miasta (29 czerwca) Rada Miasta Poznania odbywa uroczyste sesje w Ratuszu, podczas których wręcza Honorowe Obywatelstwa Miasta Poznania, tytuły Zasłużonych oraz Nagrody Miasta Poznania w dziedzinie sztuki, nauki i sportu. Imieniny Poznaniacy świętują podczas wydarzeń okolicznościowych na Placu Kolegiackim, a także na Ostrowie Tumskim i Śródcie.

5 STARY RYNEK

W sercu naszego miasta możemy doświadczyć wielu przejawów lokalnego dziedzictwa. Najważniejsze są oczywiście tradycje targowe – Stary Rynek był przez wieki największym placem handlowym Poznania. Świadcami tych tradycji są waga miejska (gdzie dokonywano kontroli towarów, używając wzorców wagi i odważników) oraz domki budnicze (z podcieniami stanowiącymi udogodnienia dla handlujących). Dziś na Starym Rynku organizowane są okolicznościowe jarmarki. Wielkim historycznym spadkobiercą tradycji handlowych miasta są Międzynarodowe Targi Poznańskie. Będąc na Starym Rynku, koniecznie trzeba zobaczyć najbardziej znany symbol miasta – ratuszowe koziołki. Zgodnie z legendą zwierzęta miały uciec z kuchni wprost na wieżę, gdzie stoczyły walkę, bodąc się rogami. Do tej sceny odwołuje się mechanizm z figurami koziołków, którego prezentacja gromadzi przed Ratuszem tłumy turystów. Inne przekazywane z pokolenia na pokolenie legendy miejskie można poznać, zwiedzając Poznański Szlak Legend dla Dzieci.

Szeroko znane są tradycje poznańskich Bambrów – potomków frankońskich osadników z I połowy XVIII wieku. Któż nie zna studzienki Bamberki – jednego z symboli naszego miasta? Bambrzy w tradycyjnych strojach pojawiają się też na Starym Rynku w pierwszy weekend sierpnia, podczas swojego święta, kiedy dekorują studzienkę kwiatową girlandą i uroczystie odczytują pierwszy kontrakt osadników bamberskich z miastem z 1719 roku. Tradycje bamberskie zostały wpisane na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa.

— oś Traktu Królewsko-Cesarskiego

6 ULICA PADEREWSKIEGO

Przy ulicy Paderewskiego znajduje się mały plac z kolumną z postacią Ułana, który jako Święty Jerzy godzi lancą w smoka. Żołnierze pułku – bohaterowie powstania wielkopolskiego, a potem wojny polsko-bolszewickiej – byli dumą międzywojennego Poznania. Wspominamy ich w weekend najbliższy 23 kwietnia (uroczystość św. Jerzego – patrona żołnierzy), podczas Dni Ułana.

To Pomnik 15. Pułku Ułanów Poznańskich, ważne miejsce kulturowania poznańskich tradycji ułańskich.

Przed pomnikiem odbywa się wówczas tradycyjny capstrzyk: apel poległych i pokłon historycznemu sztandarowi pułku.

Z nami na pewno dotrzesz do celu!
Wyrusz na szlaki, które zaprowadzą Cię do
najciekawszych zakątków Poznania.
Pomogą Ci w tym seria folderów i strona internetowa.

Jeśli Twój czas jest ograniczony, skorzystaj ze szlaków
głównych (Ostrów Tumski, Stare Miasto, Śródmieście).

Jeśli zainteresowały Cię prezentowane opowieści,
skorzystaj ze szlaków uzupełniających lub tematycznych.
trakt.poznan.pl

Zwiedzanie Traktu Królewsko-Cesarskiego
rozpocznij od Bramy Poznania.
Tu otwiera się droga do przeszłości miasta.
bramapoznan.pl

Poznańskie Centrum Dziedzictwa,
ul. Gdańska 2, 61-123 Poznań
pcd.poznan.pl

więcej informacji: pcd.poznan.pl/raport

2026

TEKST: Anna Gawrysiak-Knez
PROJEKT GRAFICZNY: Katarzyna Dudziec
ZDJĘCIA: Łukasz Gdak (1, 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16,
17) Leszek Zadoń/ Fresh Frame (4), Przemysław Łukaszyk (3),
Hubert Czachowski (15), Agata Kierzkowska (18), Łukasz Gdak
(awers i rewers okładki), Agata Kierzkowska (zdjęcie publikacji)
PLAN: Marcin Dzbanuszek na podstawie mapy GEOPOZ

INFORMACJE PRAKTYCZNE

Muzeum Bambrów Poznańskich
Mostowa 7/9, 61-854 Poznań
bambrzy.poznan.pl

**Muzeum Powstania Poznańskiego –
Czerwiec 1956 w Poznaniu**
Święty Marcin 80/pok. 205, 61-809 Poznań
poznan.pl/oddzialy-4/muzeum-powstania-poznanskiego-
czerwiec-1956

Rogalowe Muzeum Poznania
Stary Rynek 41, 61-772 Poznań
rogalowemuzeum.pl

Muzeum Instrumentów Muzycznych
Stary Rynek 45, 61-772 Poznań
mnp.art.pl/muzeum-instrumentow-muzycznych

Izba Pamięci i Tradycji MPK Poznań
Madalińskiego 17, 61-509 Poznań
mpk.poznan.pl/strefa-pasazera/turystyka/muzeum

Muzeum Archidiecezjalne w Poznaniu
Jana Lubrańskiego 1, 61-003 Poznań
muzeum.poznan.pl

Muzeum Powstania Wielkopolskiego 1918-1919
Stary Rynek 3, 61-772 Poznań
wmn.poznan.pl/oddzialy-4/muzeum-powstania-
wielkopolskiego-1918-1919

Poznański Szlak Legend dla Dzieci
szlaklegend.pl

Szlak Pracy Organicznej
pracaorganiczna.pl

Jeśli chcesz zgłębić
temat niematerialnego
dziedzictwa Poznania,
zapraszamy do zapoznania
się z raportem
„Po poznańsku. Raport
o niematerialnym
dziedzictwie miasta”.

oś Traktu Królewsko-Cesarskiego

7 PLAC WOLNOŚCI

Wznoszący się na narożniku ulicy Paderewskiego i Placu Wolności budynek Bazaru to miejsce szczególne w świadomości zbiorowej Poznaniaków. Skupia w sobie symbole, pamięć i tradycje, które w znacznej mierze tworzą lokalną tożsamość. Po pierwsze – praca organiczna, związana z walką o tożsamość narodową pod pruskim zaborcem. Praktyczne działania w duchu samopomocy i modernizacji społeczeństwa polskiego w Wielkopolsce rozkwitły właśnie w Bazarze. Hotel z restauracją i salami spotkań oraz lokalami handlowymi polskich kupców i rzemieślników został zbudowany z inicjatywy Karola Marcinkowskiego. Powstałe wówczas w nurcie pracy organicznej instytucje funkcjonują do dziś. To m.in. Biblioteka Raczyńskich, Teatr Polski, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk czy Drukarnia i Księgarnia św. Wojciecha. Po drugie – powstanie wielkopolskie, skierowane przeciwko zaborcy.

W ciągu kilku tygodni pomiędzy przyjazdem Paderewskiego do Bazaru a rozejmem w Trewirze Wielkopolanie udowodnili, że potrafią skutecznie walczyć o tożsamość i niepodległość. Liczne tablice pamiątkowe, coroczne inscenizacje i iluminacje, akcje edukacyjne i upamiętniające, a także działania publiczne (m.in. zaawansowana budowa Muzeum Powstania Wielkopolskiego) są dowodem na żywą pamięć o powstaniu.

8 PLAC WIELKOPOLSKI

Na Placu Wielkopolskim każdy gość może poczuć się jak prawdziwy Poznaniak: może zrobić zakupy na lokalnym targowisku, gdzie od ulubionego sprzedawcy kupi najlepsze jabłka czy pomidory. Może też sprawdzić swoją znajomość gwary poznańskiej, bo tu czekają na niego nie tylko pyry (ziemniaki), ale w sezonie również redyski (rzodkiewki) czy szabelek (fasolka szparagowa).

W maju naszego gościa urzeknie wielki wybór szparagów, które w tradycji kulinarnej Poznania są popularnym warzywem sezonowym, a nie restauracyjnym rarytasem.

Po zakupach może usiąść na ławce przy skwerku i pić kawę, poobserwować przechodniów. A kiedy będzie gotowy do powrotu do domu, pracy czy hotelu, to oczywiście wszędzie w tramwaj, bo każdy Poznaniak wie, że dobra lokalizacja jest tam, gdzie dojedzie się bimbą.

W okolicach Katarzynki (25 listopada) ma nawet szansę na przejazd tramwajem historycznym, bo to typowa atrakcja święta kolejarzy i pracowników Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacji.

9 WZGÓRZE ŚW. WOJCIECHA

Wznoszące się na północ od Starego Miasta Wzgórze św. Wojciecha przyciąga klimatem ciszy i zadumy. Współtworzą go m.in. dwa klasztory karmelitańskie, Kościół św. Józefa oraz Kościół św. Wojciecha, nazywany czasem Poznańską Skatką. W podziemiach kościoła znajduje się Krypta Zasłużonych Wielkopolan, w której spoczywają m.in. prochy Józefa Wybickiego czy serce gen. Henryka Dąbrowskiego. Wraz z grobowcem Karola Marcinkowskiego

w kościele oraz epitafiami na murze wokół świątyni miejsce to stanowi przestrzeń pamięci i utrwalania etosu Wielkopolan. Jej uzupełnieniem jest znajdujący się po drugiej stronie wzgórza Cmentarz Zasłużonych Wielkopolan, gdzie spoczywają m.in. gen. Stanisław Taczak czy Cyryl Ratajski. Zabytkowy cmentarz w okolicach 1 listopada jest też miejscem corocznej kwesty na rzecz konserwacji zniszczonych nagrobków i tablic, prowadzonej przez Koło Przewodników PTTK im. Marcelego Mottego.

W tym czasie przed poznańskimi cmentarzami stoją często stragany z rurami – tradycyjnymi ciastkami o specyficznym kształcie i owianej tajemnicą recepturze.

10 ULICA ŚWIĘTY MARCIN

11 listopada główna ulica Poznania obchodzi swoje wielkie święto. Jej patronem, jak i pobliskiego kościoła, jest św. Marcin. Na okoliczność jego imienin ulica staje się sceną wydarzeń artystycznych, których centralną postacią jest właśnie przyodziany w strój rzymskiego żołnierza św. Marcin na białym koniu. Najbardziej charakterystycznym symbolem tego święta są rogale świętomarcińskie, z nadzieniem z białego maku, bakalii i orzechów. Tradycja ich wypieku sięga XIX wieku i jest ściśle związana z Poznaniem oraz Wielkopolską. W dniu 11 listopada sprzedawane są setki tysięcy rogali, które stały się ważnym elementem lokalnej kultury i tożsamości.

Imieniny ulicy Święty Marcin przyciągają co roku tysiące mieszkańców i turystów.

11 PLAC MICKIEWICZA

Wznoszące się na Placu Mickiewicza krzyże to jeden z symboli miasta, upamiętniający Poznański Czerwiec 1956 roku. Plac jest miejscem centralnych uroczystości rocznicowych, a w pobliskim Zamku działa Muzeum Powstania Poznańskiego – Czerwiec 1956. Pamięć o Czarnym Czwartku niosą wciąż żyjący kombatanci, instytucje kultury, szkoły, a nawet kibice piłkarscy. Czerwiec

ważny jest również dla tożsamości śródmiejskich dzielnic, zwłaszcza Jeżyca, Łazarza i Wildy – znajdziemy tam wiele tablic i upamiętnień.

To tu 28 czerwca 1956 roku zgromadziło się około 100 tysięcy ludzi pracy, domagając się „Chleba i wolności!”.

Plac Mickiewicza to też serce akademickiego Poznania – w pobliskich budynkach urodził się w 1919 roku Uniwersytet Poznański. Tutaj rezydują władze obecnego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, choć jego wydziały znajdują się dziś w większości poza centrum. Nie zmienia to faktu, że tradycje akademickie są dla Poznania nadal bardzo ważne – w końcu studenci to 20 procent jego mieszkańców. Warto również wspomnieć o Auli UAM – ulubionej sali koncertowej poznańskich melomanów. Muzyczna Polska kojarzy wewnątrz Auli dzięki licznym transmisjom telewizyjnym, np. Międzynarodowego Konkursu Skrzypcowego im. Henryka Wieniawskiego czy koncertów znanych poznańskich chórów, np. Poznańskich Słowików. Poznańskie tradycje wiolinistyczne i chóralne są bowiem żywotne od pokoleń i stanowią o sile lokalnego środowiska muzycznego.

oś Traktu Królewsko-Cesarskiego